ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3326 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 1 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1882 — Ն. Տ. 13 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1882

ՄԱՄՐՄ

ԼՐԱԳԻՐ

ՊԱՅՄԱՆ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Օտար թղթատարով զրկուած 2 1/2 լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 դրշ
երկու անգամի համար 2 դրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի։

ՊԱՅՄԱՆ

Դուրս գնացած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագիր—Ցնօրէնին պիտի ուղղուի։
Կ. Պոլիս Պահճէ—Գատիւ ճէլալ Պէյ խան թիւ 31 Մասիսի գրասենեակը։
Ձանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։
Զապուած նամակ, յօդուած, եւայլն ետ չեն տրուիր։

20 ՓԱՐԱԶ — ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ — 20 ՓԱՐԱԶ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հեռագրական. — Խան. — Ազգային լուրեր. — Քաղաքական տեսութիւն. — Երկրագործական նոր գործին։—

Կ. ՊՈԼԻՍ 1 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ

ԱԶԳ

Տպարանիս աշխատաւորներէն ոմանց հիւանդութեան պատճառաւ այսօր լրագիրս կէս թերթ միայն կրցաւ հանուիլ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այսօր Իսլամական Հիճրէթի թուականին 14 դարուն սկիզբն է։ Այս առթիւ Նախարարք, Իւլեմայք և բարձրաստիճան պաշտօնատարք այսօր կայսերական պալատն երթալով իրենց խնդակցութիւնն ու բարեմաղթութիւնները պիտի մատուցանեն Վեհ. Սուլթանին։

Օսմ. կայսերական Պանքային Բ. Տնօրէն Պ. Տըվոյ, որ ժամանակէ մ'ի վեր փարիզ կը գտնուէր, նախընթաց օրը Մէսաժըրիի ընկերութեան շոգենաւով մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

Վեհ. Սուլթանին բարձր հովանաւորութեան ներքեւ գտնուող իւրաւանական վարժարանին տարեկան հարցաքննութիւնք յառաջիկայ կիրակի օրը պիտի սկսին։

Մայրաքաղաքիս Ռուսական դեսպան Պ. Նէլիւոֆ՝ դեսպանատան Ա. Թարգմանին հետ՝ շաբաթ օրը Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցաւ նախարարապետ փաշային և արտաքին գործոց նախարարին հետ։

Եկեւմտեան բարենորոգմանց յանձնախումբն երէկ վերատին դուռ մարեցաւ՝ ընդ նախագահութեամբ Գեռական խորհրդոյ նախագահ Ա. Քիֆի փաշային, և մինչեւ իրիկուն խորհրդակցեցաւ. ներկայ տարուոյ եղմնացոյցին վրայ։

Հէքեարիի Օսմ. իշխանութիւնք պաշտօնապէս ծանուցին Բ. Դրան թէ Շէյխ Ուպէյտուլլահ Մուսուլ երթալու համար ճանրայ եղեր է։ կայսերական գիւանին քարտուղար Քեամիլ պէյ՝ Շէյխ Ուպէյտուլլահի ընկերակցեր է։ Խթէրն Իքսբրէս կըսէ թէ Շէյխ Ուպէյտուլլահի մեկնելովը՝ ժողովրդային յուզումն անմիջապէս չէ հանդարտած, և թէ տակաւին զինուորական միջոցներ անհրաժեշտ են այդ յուզումը սանձահարելու համար։ Շէյխ Ուպէյտուլլահ Քրդական ցեղերու մէջ Սիւնիի աղանդին ներկայացուցիչն է։ ուստի դիւրին է հասկնալ թէ Շէյխ Ուպէյտուլլահի հեռաւոր տեղ մ'առանձնացումը մինչեւ ասիճան մը նուաստութիւն պիտի հասցնէ Սիւնիի քուրդերէն։ Սակայն որովհետեւ այս բնակավայրի փոփոխութիւնն այդ նշանակութիւնը չունի, այլ միայն նպատակ ունի Բ. Դուռը քաղաքական կնճիռէ մ'ազատել, յուզումը պիտի դադրի, եթէ օտար տէրութեան մը գործակատարաց կողմէ առաւել եւս չդրդռուի, որ՝ կըսուի թէ՝ բորոր ոսմանապետներն վրայ մեծ շարժում ցոյց կուտայ։

Մայրաքաղաքիս առօրեայ ազգային խորհրդին կողմէ հրատարակեալ պաշտօնական ազդ մը կը ծանուցանէ թէ հոկտ. 11 էն մինչեւ 27, այն է 17 աւուր մէջ Մէքքէի և Մէնայի մէջ 304 հոգի քոլերայէն մեռեր են։ Իսլամ ուխտաւորաց մեծագոյն մասն արդէն Մէքքէէն մեկնած են, և այժմ սակաւաթիւ ուխտաւորք միայն մնացած են հոն։ Ցոլու ճանապարհաւ վերադարձող ուխտաւորք Եգիպտական կառավարութեան կողմէ Էլ-Վէճճի մէջ 15 օր և Թուրսինայի մէջ 5 օր քարանթինայի պիտի ենթարկին և առանց հաղորդակցութեան Սուէյշի ջրանցքէն անցնելով Միջերկրական ծով մտնող ուխտաւորք Զմիւռնիոյ կամ Պէյրութի առջեւ ևս քարանթինայի պիտի ենթարկին ըստ օրինի։ Առողջապահական խորհուրդը թէ՝ ծովու և թէ՝ ցամաքի վրայ նախահոգ միջոցներ ձեռք առած է այդ պատուհասին ծաւալումն արգիլելու համար։ Արդէն քոլերան մեծապէս թեթեւցած է Մէքքէի մէջ և մեռնողաց թիւն օրը 4—ն է չանցնիր։

Հանրօգուտ շինութեանց և առեւտրական բարենորոգմանց յանձնախումբն, որոյ նախագահն է հանրօգուտ շինութեանց նախարար Հասան Ֆէհմի փաշա, մեծ փութով յառաջ կը տանի իրեն յանձնուած գործն։ Առեւտրական սենեկին նախագահն և անդամոց ոմանք մերթ ընդ մերթ այդ յանձնախմբի նիստերուն ներկայ գըտնուելու կը հրաւիրուին։ Այժմ յանձնախումբը վաճառականութեան զարգացման նպաստող միջոցներ ձեռք առնելու և անոր յառաջադիմութեան արգելք եղուցանող պատճառները քննելու և բառնալու վրայ կը խորհի, և այս մտօք տեղեկագիր մը պիտի շինէ։

Դատական բարենորոգմանց յանձնախումբն ալ, որոյ նախագահն է Շէյխ-իւլ-Իսլամ Էֆէնտին, կը շարունակէ իւր նիստերը թէ՝ Շերիի և թէ՝ քաղաքային դատարանաց մէջ մուծուելիք բարենորոգմանց վերաբերեալ ծրագիր մը յօրինելու համար։

Վագրթ կը ծանուցանէ թէ վճռաբեկ ատենի նախագահ Լէսլիպ էֆէնտի, որ նորընտիր մեծ Շերիֆ Ալի-իբ-Բէֆիդ փաշայի հետ Մէքքէ գնացած էր, և նախորդ մեծ Շերիֆ Ազա-իւլ-Մութալեպ էֆէնտի անցեալ հինգշաբթի օրը Մէքքէէն ճանրայ եղեր են մայրաքաղաքս գալու համար։

Մայրաքաղաքիս Ռուսական դեսպան Պ. Նէլիւոֆ՝ Ա. Թարգման Պ. Իվանոֆի հետ ուրբաթ օրը Ֆէնէրի Ցառնաց պատրիարքարանն երթալով երկարօրէն տեսակցեցաւ Ցառնաց Ս. Պատրիարքին հետ։ Նէլոպաս կը կարծէ թէ այս տեսակցութեան նիւթն երուսաղէմի պատրիարքական ընտրութեան խնդիրն եղած է։

Դալաթիա Վորոտայի փողոցին մէջ ասն մը փայտակերտուն տակէն հին դրամարկղ մ'ելաւ, և կարծուեցաւ թէ ձենովայեցոց ժամանակէն մնացած լինելով արժէքաւոր նիւթեր կը պարունակէր։ Իրողութիւնը Բերայի թաղապետութեան իմաց տուելով, Քաղաքապետ Մաղհար փաշա, Բերայի թաղապետ Պարպէյ և ոստիկանապետ Պահրի փաշա հոն գնացին և մեծ դժուարութեամբ դրամարկղը բանալ տուին, որոյ մէջէն հին հովանեակ (չէմիէ) մը միայն ելաւ ի մեծ զարմանս ամենեցուն։

Վոլոս հրատարակեալ Թէսալիա անուն լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Իսլամ հողագործք շարունակ իրենց հողերը կը վաճառեն Թուրքիա գաղթելու համար։ Ցեղոյն քրիստոնեայ դիւղացիք ամբողջ դիւղեր դներ են Իսլամներէն, որովհետեւ կը յարէ յիշեալ լրագիրը, վերջ դատած են այն հողային վիճեռն, որը անիշատակ ժամանակներէ ի վեր կը տիրէին իսլամ և քրիստոնեայ հողագործներուն միջեւ։

Արդէն քանիցս ծանուցինք թէ ի մօտոյ հանրային կրթական նախարարութեան կողմէ հասարակաց մատենադարան մը պիտի հաստատուէր։ Վագրթ կը ծանուցանէ թէ Սուլթան Պայազիտի հրապարակին վրայ գտնուած իմարէթխանէ անուամբ ծանօթ դմբէթաւոր մեծ շէնքն ընտրուած է, ուր այժմ նորոգութիւնք կը լինին։ Կրթական նախարարութիւնն այժմէն պէտք եղած գրքերը կը հաւաքէ և զանազան տեղերէ նոր գրքեր բերել կուտայ՝ հաստատուելիք մատենադարանը ճոխացնելու համար։

Պարսկական հիւպատոսարանի քէլ-պէյլի Հիւսէյին անուն խաւարը դանակով սպաննող Ալի անուն շաբարավաճառն՝ երէկ Պէօյիւքտէրէի մէջ բռնուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ։

Ուրբաթ օրն Սթէնիայի ծովեզերքն մօտ թուրք կնոջ մը դիակը գտնուեցաւ։ Վագրթ կ'ըսէ թէ խեղճ կինը Պարթընցի էր, և շոգենաւով Պարթընէն մայրաքաղաքս եկած ժամանակ Գալատի առջեւ ծովն իյնալով խեղդուեր է։

Նախընթաց օրը Սիրքէճիի նաւամատոյցին մօտ անծանօթ մարդու մը դիակը գտնուեցաւ։

Ոստիկանութիւնն երէկ 11 Հելլենահպատակ շաբաղործներ ալ ազատեց։

Ուրբաթ օրը ժամ 10 1/2ին միջոցները Պարսկական դեսպան Միրզա Մահմուտ խանին կառքը կամուրջին վրայէն պարապ գնացած ժամանակ՝ կառապանին անուշադրութեամբ Հայազգի մը կոխոտեցաւ։ Կառապանը բռնուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ։

Խթէրն Իքսբրէս կը ծանուցանէ թէ Անգլիական Շերման անուն վաճառարարն շոգենաւը Ցենեդոս կղզւոյն մօտ խրեր է, և թէ Դարանէլէն օգնութիւն զրկուեր է յիշեալ շոգենաւն ազատելու համար, որ ածուխ բեռցած է եղեր։

Երէկ Գատը-գիւղի և Հայտար փաշայի միջեւ մեծ նաւակ մ'ընկղմեցաւ։ Մէջը գտնուող 18 անձանցմէ ոչ մին չկրցաւ ազատիլ, թէ և ամէն կողմէ նաւակներ յօգնութիւն փութացին։

Սոֆիայի նախորդ Ռուսական ընդհանուր հիւպատոս և քաղաքական գործակատար Պ. Հիթրովոյ՝ Զէթինեէի մէջ դեսպանական գործակատար անուանեցաւ։ Պ. Հիթրովոյ երբեմն կ. Պոլսոյ Ռուսական ընդհանուր հիւպատոս եղած է։

Անգլիական լրագիրք Պոմպայէն բաշուած հեռագիր մը հրատարակած են ծանուցանող թէ Եգիպտական պատերազմին մասնակցող Հընդիկ զօրագունդը Պոմպայ հասեր և ժողովրդեան կողմէ սիրալիր ընդունելութիւն գտեր է։ Իրիկունը կաչունք մը տուեր է զօրաց, և ծախքը հանրային հանգանակութեամբ հոգացուեր է։

Շաբաթ օրը ժամ 8 1/2 ին Հայտար փաշային մեկնող կառատարը Թուզլայի կայարանն հասած ժամանակ գլիձէն դուրս ելաւ։ Բաղերդադարար որ և է վտանգ չը պատահեցաւ։

Փիլիպէէն եկած նամակներ կը ծանուցանեն թէ, կըսէ Էքսբրէս, Արեւելեան-Ռումէլիի կուսակալ Ալէքոյ փաշայի և Ռուսիոյ գործակատար Պ. Քրէպէլի միջեւ յարաբերութիւնք ա'յն աստիճան ձգտեալ են, որ թէ՝ Ռուսիոյ օրինաւոր շահուց և թէ՝ Արեւելեան-Ռումէլիի գաւառին շահուց վնաս կ'սպառնան։ Ռուսիոյ գործակատարը կուզէ յանդուգն ձեւնարկով մ'իրականացնել ինչ որ իւր կառավարութիւնը կը յուսար ժամանակով ձեռք բերել։

Մայրաքաղաքիս Ռումանական նորընտիր դեսպան Պ. Մավրոէէնի երէկ Աստրիական շոգենաւով Կ. Պոլիս հասաւ։

Կայսերական պատասան արարողակարգի օգնական իպրահիմ պէյ յատկացաւ Ռումանիոյ դեսպանատանն երթալով յանուն Վեհ. Սուլթանին բարի գալուստ մաղթեց նոր դեսպանին։

Շաբաթ գիշեր Խագիւղ Գուլլուդ-պաշը կոչուած թաղին մէջ երկու տեղ հրձգութիւնք եղան, բայց բարերաղդաբար շուտով առաջքն առնուեցաւ։ Զարագործք կը փնտռուին։

Դերմանացի, Զուիցերիացի և Ռուս ընկերվարականք Պէրնի մօտ (Զուիցերիա) Վ. Ինդերթուրի ընդարձակ դղեակը գներ են ընկերվարականաց տպարանի մը վերածելու դիտմամբ, և այնպէս կը յարգարեն, որ մէջը բաղում մարդիկ կարենան բնակիլ։ Այս տպարանի մէջ պիտի պատրաստուին Եւրոպոյ մէջ ընկերվարական դատը պաշտպանելու կոչուած հրատարակութիւնք։ Ռուսիոյ Ոչնչականք (Նէհէլիստ), Դերմանիոյ Ընկերվարականք (Սոցիալիստ) և Ֆրանսայի Անիշխանականք (Անարշիստ) մեծ ոյժ պիտի գտնեն անտի։

Գահիրէէն կը գրեն առ թարմ թէ Պ. Ցը Լէսեբս Արապի փաշայի դատին նկատմամբ իւր վկայութիւնը թղթատարով զրկեր է։ կը հաստատեն թէ յիշեալ վկայութիւնն անհրաժեշտ է Արապիի, որովհետեւ կ'ապացուցանէ թէ Արապի փաշա իւր ունեցած իշխանութեան ազդեցութիւնը գործածած չէ առաջքն առնելու այն ապերասի դէպքերուն, որոց թատր եղաւ Եգիպտոս։

Ակնարկ ծովապետն Եգիպտոսէն մեկնելով Մալթա հասեր է։ Եթէ Վագրթի խօսքին հաւատք ընծայել պէտք է, Եգիպտոսի ապագային նկատմամբ Սէյմուր ծովապետին կարծիքը կը տարբերի եղեր Անգլիոյ քաղաքագիտաց կարծիքէն։

Սթէնքի լրագիրք կը ծանուցանեն թէ 168 իրաւաբանական ուսանողք իրենց անուններն արձանագրել տուած են քննութիւն տալու և տոքթորութեան վկայական ստանալու համար։ Ասոնց մեծագոյն մասը Փոքր-Ասիոյ այլ և այլ քաղաքներէն լինելով՝ ի մօտոյ Թուրքիա պիտի դան իրենց արուեստն ի գործ դնելու համար։ Սթէնքի իրաւաբանական վարժարանին դասախօսութեանց հետեւող աշակերտաց թիւն 1,100 է եղեր։

Լոնտրայի քաղաքապետ լորտը, լորտ Պիքոնսֆիլտի և Պ. Կլատսթոնի մարմարեայ կիսարձաններուն կանգնման հանդէսը կատարեց, որք Լոնտրայի քաղաքապետական պաշտօնատան բակին մէջ դրուած են։

Հռոմէն կը հեռագրեն առ Սթանտարտ թէ Ս. Պատն Անգլիոյ Վեհ. Թագուհւոյն ինքնագիր նամակ մը ուղղելով՝ շնորհակալութիւն յայտնած է այն բարեկամական տրամադրութեանց համար, զոր Ն. Վեհափառութիւնը կը տածէ առ կաթոլիկ ժողովուրդն։

Վիէննայէն կը ծանուցանեն թէ վյատիմիր մեծ դքսին Վիէննա երթալուն նպատակն է եղեր Ռուսիոյ արքունիքը Ռուսիոյ արքունեաց հետ հաշտեցնել, որովհետեւ Ռուսաստան վիրաւորուած է եղեր Պալքանաց թերակղզւոյն մէջ ռուսական մեքենայութիւններէն։

Պէրլին հրատարակեալ լրագիրք ոմանք կը հաւատան թէ անիշխականաց չարժումներուն առջեւ, որք գրեթէ բոլոր Եւրոպական երկիրներու մէջ կը տեսնուին, Գերմանական կառավարութիւնը՝ Ռուսիոյ, Ցանիմարքայի և Սպանիոյ հետ համաձայնութեամբ վերստին պիտի առաջարկէ մեծ տէրութեանց որ ընկերվարականութեան դէմ (սոցիալիստ) կառավարական դաշնակցութիւն մը կազմուի և ապաստանի իրաւունքը ջնջող միջազգային օրէնքներ սահմանուին։ Հրաւէր պիտի կարդացուի նաեւ Զուիցերիոյ, որ դատապարտեալ կամ պարզապէս դատի ներքեւ գտնուող ընկերվարականաց ապաստան չտայ։

Ընդլիացի տիկին մը, որ Զինաստանէն կը վերադառնար, շոգենաւուն մէջ քաջագործութիւն մ'ըրած է, զոր Անգլիական թերթեր գոհութեամբ կը ծանուցանեն։ Զորս տարու տղայ մը կար, զոր տիկինը շատ կը սիրէր. շոգենաւը գօրաւոր ցնցում մը կրելով, տղայն յանկարծ ծովն ինկաւ։ Ցղուն մայրն և բոլոր ճամբորդք ճաշելու համար վար իջած էին, և բացի զեկավարէն և յիշեալ տիկնոջմէն, ոչ ոք տեսաւ տղուն ծովն իյնալն։ Արդ, առանց սպասելու որ նաւաստիք կանչուին և տղան ազատեն, և առանց իսկ իւր հագուստներն հանելու, տիկինն ինքզինք ծովը նետեց, զեկավարէն խնդրելով միայն որ տղուն մօրը բան մը չմոցնէ, լողալով քովը գնաց և ատոյգ մահէ մ'ազատեց տղան։ Շոգենաւն այս միջոցին կանգած էր, և մակոյկ մ'իջուցուած, որով ծովէն դուրս ելան առանց օ'ր և է վնաս կրելու։

Իռլանդացւոց ծայրայեղութիւնքն ընդդէմ ագարակատերաց՝ իրենց վիպական կողմերն ալ ունին։ Երկու տարի առաջ, Օրիորդ Էլլարդ, որ Իռլանդայի մէջ ընդարձակ ագարակ մ'ունի, կառքով տեղ մը գնացած միջոցին, հողատիրութիւնը բնաջինջ ընելու դրութեան կուսակիցներէն ոմանք գնդակներ արձակեցին կառքին վրայ, բայց ո'չ օրիորդը վիրաւորեցաւ, ո'չ ալ կառապանն։ Օրիորդ Էլլարդ կառավարութեան դիմեց, որ երկու ոստիկան յատկացուց իւր պաշտպանութեան։ Այս երկու ոստիկանք անկէ ի վեր իրենց պարտքն այնչափ գոհացուցիչ կերպիւ կատարած են, և մանաւանդ անանցմէ մին, Շիհի անուն քաջ և սիրուն երիտասարդն ինքզինք այնչափ հաճելի ըրած է օրիորդին, որ սա կ'որոշէ մշտատեւ պարտականութիւն մ'ընել անոր պաշտպանութիւնն։ Ուստի, այս դեռատի, հաբուստ և բարեկիրթ օրիորդն իւր ձեռքն և սիրտը կուտայ Շիհի ոստիկանին, որ այժմ դեղեցիկ կնոջ մը ամուսինն է և հողատէր մը, տարին 10,000 Անգլիական ոսկւոյ գեղեցիկ եկամուտով։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս առաւօտ հասած հեռագիրներ

Լոնտրա 11 Նոյ.

Թայմզ՝ Եգիպտոսի մէջ խաղաղութիւնը պահպանելու համար Անգլիական զօրք պահելու հարկին վրայ կը պնդէ։

Փարիզ 11 Նոյ.

Շանկայիէն քաշուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Զինաստանի մէջ քոլերան վերստին երեւան ելեր է։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

«Բաբերդի Առաջնորդ Ամբրոսիոս» վարդապետի ստորագրութեամբ տասն և մէկ օր առաջ Բաբերդէն մեզ ուղղուած հետեւեալ հեռագիրը դեռ այս առաւօտ հասաւ մեր ձեռքն։ Հասարակ նամակ մը աւելի շուտ կը հասնի Բաբերդէն . . . :

«Ազգապետան պաշտօն պաշտօնեայ վարչութիւնը ճիւմիէ նիզամսըզըլը Պայպուրտ հիւքիւմէթինէ միւրաճաաթլա միլլէթին հուդուդլարընը պաշտուլար. մէքթէպի դարաթարլար. մուրախխասըն մէմուրիյէթինի թար ու մար իթիտիրէր. միլլէթ բէրիչան օլուպ այագլանմըշ տըր. նէֆթիճէսի գօրգուլուր. սէրիան էմրինիզի. միւֆէթթիշլէրին կէօնտէրիլմէսի մարուզ տըր։»

Մ՝ուրախխասը Պայպուրտ

20 հոկտ. ԱՄԲՐՈՍԻՈՍ

Այս հեռագիր պարզ չէ. բայց Բաբերդէն յառաջագոյն մեզ տրուած տեղեկութիւններէ, զորս մասամբ հրատարակած ենք արդէն, գիտենք թէ ազգային գործերը գոհացուցիչ վիճակի մէջ չեն հոն։

Աւասիկ կրօնական ժողովոյ ընտրելեաց ցանկը, զոր Ազգ. ժողովոյ Ատենապետաց Դիւանը պատրաստելով անցեալ հինգշաբթի օրն Ազգ. երեսփոխանաց հաղորդեց ի քննարկութիւն.

1. Տ. Գրիգոր Եպիսկ. Տ. Պողոսեան
2. Տ. Գրիգոր » Մինասեանեան
3. Տ. Մատթէոս » Իզմիրեան
4. Տ. Գէորգ Ծ. Վրդպ. Ռուսճուքլեան
5. Տ. Գարեգին » Թարխարեան
6. Տ. Յովհաննէս » Փափազեան
7. Տ. Կարապետ » Բագրատունի
8. Տ. Յովսէփ » Այվազեան
9. Տ. Յովհաննէս Քհնյ. Հ. Պէյէնտի
10. Տ. Գրիգոր » Արաբեան
11. Տ. Սուքիաս » Ստեփաննոսեան.
12. Տ. Գրիգոր » Աճէմեան
11. Տ. Խաչատուր » Տ. Գաբրիէլեան
14. Տ. Խորէն » Փէչիվանեան

ՏՈՔԹՈՐ ՔԵԱԹԻՊԵԱՆ

Տոքթոր Քեաթիպեանի առ իւր եղբայր Մկրտիչ աղա Քեաթիպեան ուղղած հաշուեցոյցէն կը տեղեկանանք թէ (կ'ըսէ Հայրենիք) Տոքթ. Քեաթիպեան Կիւմիւշկէրտան Գրիգոր էֆէնտիէ երկու տարի առաջ 600 ոսկւոյ գումար մ'առեր և մինչեւ ցվերջին ժամանակ չէր կրցեր վճարել. նոյնպէս հանգուցեալ Տոքթոր Ռափայէլեանի ժառանգորդաց 600 ոսկի պարտք ունի եղեր. 240 ոսկւոյ փոխանակագիր մ'ալ վերջին օրերս փարիզէն զրկուեր է, անշուշտ իւր խնամոց ներքեւ գըտնուած ուսանողներուն ի հաշիւ։ Ասկէ զատ՝ Տոքթոր Քեաթիպեան 320 ոսկի ալ Տէրունեան կարապետ աղայի կը պարտի եղեր, գումար մ'ալ Սըվաճեան եղբարց և Եպրէճեան Ռուբէն էֆէնտիի։ Իւր նըստած տան երկու տարուան վարձքն ալ անվճար մնացեր է։

Հանգուցեալն իւր հաշուեցոյցը շինելով, և պարտքն ու պահանջքը հաւասարակշռելով, 600 ոսկւոյ բաց մ'ունեցեր է, զոր իւր եղբօրմէն կարգադրել խնդրեր է իբրեւ վերջին նեղութիւն։

Հազարաւոր ոսկիներ այս կամ այն աղքատին, որբերու և թշուառներու ամենայն սիրով շնայող առատապարգեւ անձի մ'ընդամենը 600 ոսկի պարտք ունենալը բնաւ զարմանալի չէ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Հեռագիրն այս օրերս ծանոյց Թունուզի Պէյին վախճանումն։ Այդ երկտող զեկուցումն հարկաւ մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ չէ եղած ընթերցողաց կողմէ։ Բայց Թունուզի Մուհամմէտ-էս-Սատըգ Պէյին մահուամբ Արեւելեան խնդրոյն պատմութեան մէկ հրահանգիչ էջը փակուած է, որոյ վրայ տեսութիւն մը կրնայ անօգուտ չլնել։

Դժբախտ Մուհամմէտ-էս-Սատըգ տարի մը միայն ապրեցաւ իւր անկախութիւնը կորսնցէ ետքը։ 1813ին ծնած էր, և 1859ին իւր եղբօր՝ Սիսի Մուհամմէտի յաջորդելով, իւր իշխանավարութիւն, որ դրեթէ քառորդ դար մը տեւեց, լի էր այն ամէն դժուարութեամբք և աղէտներով, որք Պետութեանց անկման նախագուշակ նշաններն են։ Մարդուս հաւատալը չդար թէ ներկայ դարուս սկիզբը Թունուզի իշխանապետութիւնն ա՛յնչափ ահարկու էր ծովու վրայ, որ Եւրոպական գլխաւոր տէրութիւնք իրենց նաւուց ապահովութիւնը ձեռք բերելու համար Թունուզի իշխանաց թանկագին նուէրներ ընելու կը պարտաւորուէին, որք տեսակ մը տուրք էին։ Թունուզցի ծովահէնք կազմակերպեալ զօրութիւն մ'էին, և 1817ին այնչափ յառաջ տարած էին իրենց շահատակութիւններ, որ Մանչի ծովուն մէջ Անգլիոյ և Ֆրանսայի եղերաց դրայ սկսած էին երեւիլ, և Անգլիական նաւատորմ մը Թունուզի գլխաւոր նաւահանգիստները ռմբակոծելով, հաղիւ կրցաւ խոստում մը ստանալ Թունուզի այն ժամանակուան Պէյէն թէ յանդգնութեան նմանօրինակ փորձ մը ուրիշ անգամ չպիտի կրկնուի։

Թունուզի վախճանեալ Պէյին դերդաստանն իշխանութեան անցած էր 1705ին, երբ Հիւսէյն Պէն Ալի անուն իսլամութիւն ընդունած կրետացի Յոյն մը, որ Բ. Դրան զինուորական ծառայութեան մէջ դաստիարակուած էր, իւր յաղթական զօրաց ձեռամբ Թունուզի դահը բարձրացաւ։ Անոր յաջորդները կանոնաւորապէս չեն հպատակած Բ. Դրան. Ֆրանսացիք միշտ կը յորդորէին զանոնք անկախ լինելու և Կ. Պոլսոյ հետ յարաբերութիւն չունենալու, մինչդեռ Անգլիացիք, թէ՛ թուրքիոյ իշխանութեան այժ տալու աւանդական նպատակաւ և թէ՛ ընդ Թունուզ Ֆրանսացւոց կամ իտալացւոց տիրապետութեան ներքեւ լինելու վտանգէն ազատելու հեռատեսութեամբ՝ հակառակը կը խրատէին անոնց։

Ներկայ դարուս մէջ Թունուզ երկու խելացի և կարող իշխաններ ունեցած է, որոց մին, Հիւսէյն անուն, 1835ին մեռաւ, և միւսն՝ Ահմէտ պէյ, 1855ին։ Սա դերութիւնը չնչեց իւր երկիրներուն մէջ, Ֆրանսական և Օսմանեան կառավարութեանց հետ իւր կարի փափուկ յարաբերութիւնները խոհեմութեամբ վարեց, և երբ մեռաւ, իւր յաջորդ, Սիսի Մուհամմէտ, հինգ ու կէս միլիոն Օսմ. ոսկւոյ ծօս պարտաստ դրամ դրաւաւ Թունուզի դանձուն մէջ։ Այս Սիսի Մուհամմէտ Պէյն էր որ, խրիմեան պատերազմին ատեն, դրամական նպաստ մը և զօրագունդ մը ղրկեց ի Կ. Պոլիս։ Դժբախտաբար չռայլ և զուարճամիտ էր. մեծածախս ընծայներ, զրոս կը ղրկէր օտար վեհապետաց, դրամական նուէրներ, որոյմով կը հաւաստացնէր զինք ամենէն աւելի չոզբորթիմ պալատականներն, և հեռի տեղերէ նաւերով բերել տրուած գեղանի Զէրքէսուհիք մեծապէս նպաստեցին երկիրն աղքատացնելու և Թունուզի եկեւմտաքը խանգարելու։

Այս յոռի վարչութեան բոլոր բեռը ծանրացաւ իւր եղբօր՝ Մուհամմէտ-էս-Սատըգի վրայ, որ 1859 սեպտ. ին Թունուզի դահը նստաւ։ Ասոր առաջին գործն եղաւ այլ և այլ օտարազգիներու արտօնութիւններ տալ երկրին մէջ հեռագրաթելերը հաստատելու և Թունուզի մայրաքաղաքին ամուր չՁուր բերելու համար, բայց օտարազգիք չարաշար գործածեցին իրենց արտօնութիւններ։ Իւր նախորդի օրով, տեսակ մը ահմանադրական կառավարութիւն հաստատելու փորձ մը փորձուած էր, և Մուհամմէտ-էս-Սատըգ Պէյն ամենայն եռանդեամբ վարեցաւ այս «Բերկաւէտ» գաղափարի։ 1861ին, Երեսփոխանական Օրէնսդիր Ժողով մը և Դատական բարձրագոյն Ատեան մը բացուեցան ի Թունուզ, և Մուհամմէտ-էս-Սատըգ իւր ժամանակի ահմանադրական իշխանաց կարգին մէջ տեղ մը բռնեց. իւր հպատակներ ծափ զարկին և նաւուց ապահովութիւնը ձեռք բերելու համար Թունուզի իշխանաց թանկագին նուէրներ ընելու կը պարտաւորուէին, որք տեսակ մը տուրք էին։ Թունուզցի ծովահէնք կազմակերպեալ զօրութիւն մ'էին. և 1817ին այնչափ յառաջ տարած էին իրենց շահատակութիւններ, որ Մանչի ծովուն մէջ Անգլիոյ և Ֆրանսայի եղերաց դրայ սկսած էին երեւիլ, և Անգլիական նաւատորմ մը Թունուզի գլխաւոր նաւահանգիստները ռմբակոծելով, հաղիւ կրցաւ խոստում մը ստանալ Թունուզի այն ժամանակուան Պէյէն թէ յանդգնութեան նմանօրինակ փորձ մը ուրիշ անգամ չպիտի կրկնուի։

Թունուզի վախճանեալ Պէյին դերդաստանն իշխանութեան անցած էր 1705ին, երբ Հիւսէյն Պէն Ալի անուն իսլամութիւն ընդունած կրետացի Յոյն մը, որ Բ. Դրան զինուորական ծառայութեան մէջ դրաւնուած էր, իւր յաղթական զօրաց ձեռամբ Թունուզի դահը բարձրացաւ։ Անոր յաջորդները կանոնաւորապէս չեն հպատակած Բ. Դրան. Ֆրանսացիք միշտ կը յորդորէին զանոնք անկախ լինելու և Կ. Պոլսոյ հետ յարաբերութիւն չունենալու, մինչդեռ Անգլիացիք, թէ՛ թուրքիոյ իշխանութեան այժ տալու աւանդական նպատակաւ և թէ՛ ընդ Թունուզ Ֆրանսացւոց կամ Իտալացւոց տիրապետութեան ներքեւ լինելու վտանգէն ազատելու հեռատեսութեամբ՝ հակառակը կը խրատէին անոնց։

Ներկայ դարուս մէջ Թունուզ երկու խելացի և կարող իշխաններ ունեցած է, որոց մին, Հիւսէյն անուն, 1835ին մեռաւ, և միւսն՝ Ահմէտ պէյ, 1855ին։ Սա դերութիւնը չնչեց իւր երկիրներուն մէջ, Ֆրանսական և Օսմանեան կառավարութեանց հետ իւր կարի փափուկ յարաբերութիւնները խոհեմութեամբ վարեց, և երբ մեռաւ, իւր յաջորդ, Սիսի Մուհամմէտ, հինգ ու կէս միլիոն Օսմ. ոսկւոյ ծօս պարտաստ դրամ դրաւաւ Թունուզի դանձուն մէջ։ Այս Սիսի Մուհամմէտ Պէյն էր որ, խրիմեան պատերազմին ատեն, զբամական նպաստ մը և զօրագունդ մը ղրկեց ի Կ. Պոլիս։ Դժբախտաբար չռայլ և զուարճամիտ էր. մեծածախս ընծայներ, զրոս կը ղրկէր օտար վեհապետաց, դրամական նուէրներ, որոյմով կը հաւաստացնէր զինք ամենէն աւելի չոզբորթիմ պալատականներն, և հեռի տեղերէ նաւերով բերել տրուած գեղանի Զէրքէսուհիք մեծապէս նպաստեցին երկիրն աղքատացնելու և Թունուզի եկեւմտաքը խանգարելու։

Այս վիճակին, Թունուզի Ֆրանսական գործակատար Պ. տը Պոլալ մեքենայութիւններ կը նիւթեր Պէյին իշխանութիւնն աւելի եւս տկարացնելու նպատակաւ։ Իտալիոյ գործակատարն ալ նոյնը կ'ընէր ի հաշիւ իւր կառավարութեան։ Իտալացիք համաձայնապէս կ'ըսէին թէ հին կարթագէնի դիրքը՝ Թունուզ՝ հին Հռովմայ ժառանգորդաց՝ Իտալացւոց՝ ձեռքը պէտք է անցնի։ Ֆրանսացիք ձեղայիրի սահմանագլխոյ վրայ Եւրոպական տերութեան մը հաստատումը վնասակար կը համարէին բնականաբար, և զԹունուզ իրենց ազդեցութեան ներքեւ առնելու ջանահնար կը լինէին։ Ֆրանսայի, Իտալիոյ և Թունուզի միջեւ Թունուզի նկատմամբ վէճերն այսպէս 1864էն ի վեր սկսած են։ Անգլիա մասնաւոր դիտումներ չունենալով ի Թունուզ, բաղդատաբար չեղոք կը կենար, պարագայ մը, որ աւելի եւս սատակացուց Ֆրանսացւոց և Իտալացւոց փոխադարձ հակառակութիւնը։

Պ. Տը Պէլքուր և հանրամանօթ Պ. Ռուսդան շարունակեցին Պ. Տը Պոլալի ձեռնարկութիւնները, Թունուզի մէջ Ֆրանսական ազդեցութիւնը զօրացնելու համար։ Մուհամմէտ-էս-Սատըգ ինքզինք անհոգութեան տուաւ։ Ունեցաւ նախարարներ որք ճարպիկ էին, այլ որոց կը պակսէին փարչական կարողութիւն և ուղղամտութիւն։ Օտարազգիք նոր արտօնութիւններ ստացած էին, և հպատաէր կը լինէին։ Ասկէ կը ծագէին կարգ մը դիւանագիտական պահանջմունք, որոյմով Ֆրանսական և Իտալիոյ ներկայացուցիչք կը նեղէին Պէյը։ Սա արդէն անկարող էր փոխառութեանց տոկոսները վճարելու, և սակայն սակայ կը պարտաւորուէր առանձին գումարներ վճարելու օտարազգիներու, որովհետեւ Մարսիլիայէն ի Մէսինա (Իտալիա), շատ մը օտար շահագէտք Թունուզի մէջ իրենց ըրած ուղղակի կամ անուղղակի կորուստները տուժել կուտային խեղճ Պէյին։ Թունուզի և Եգիպտոսի մէջ օտարազգի արտօնատարց գործած այս զեղծումներն են անշուշտ պատճառ, որ Օսմ. կայսերական կառավարութիւնը կր դժկամակի հանրօգուտ ձեռնարկութեանց մասին արտօնութիւններ տալ օտարազգիներու, և օտար դրամատէրներ մտցնելու երկրին մէջ։ Բայց այն ճարտարութիւն, հեռատեսութիւն և փորձառութիւն, որք կը պակսէին Թունուզի և Եգիպտոսի կառավարութեանց, լիովին կան Բ. Դրան քով, որ կարող է երկրին օգտին համար օտար դրամագլուխներ ընդունելու և միանգամայն առաջքն առնու նմանօրինակ չահագիտական զեղծմանց և քաղաքական դժուարութեանց։

Իտալիոյ գործակատարը վերջնական տագնապը փութացուց պահանջելով որ Պիզերդայի կարեւոր նաւահանգիստն (ի Թունուզ) Իտալիոյ թողուի, և Մուհամմէտ-էս-Սատըգի աչքը վախցնելու համար, Իտալիոյ նաւատորմը Թունուզի եզերքը բերել տուաւ։ Նոյն միջոցին Պ. տը Լէսէպս Թունուզը մէջ տեղէն ճեղքելով Սահարայի անապատին մէջ Ափրիկեան ներքին ծով մը հատատելու գաղափարն յղացած լինելով, Թունուզի Պէյը պաղ ջուր լեցուց այս ապարի վրայ, ըսելով թէ. «Ձեր ներքին ծով կրնայ օգտակար լինել ձեր ձեղայիրին ապահովութեան համար, բայց այդ նպատակաւ, արմատ արտաքրով իմ հաւաստագոյն ձերիտ գաւառս մէջ տեղէն պիտի ճեղքէք, մինչդեռ արմատ չկրնար բուսնիլ լեզի ջրոյ (ծովու) մօտ, և ձեր ներքին ծով երկրիս բոլոր արմատները բնաջինջ պիտի ընէ։ Ա.յդպիսի վտանգաւոր փորձի մը ամենեւին չեմ հաւանիր»։

Պատասխանատուութենէ ազատելու և տիրող չարեաց դարման մը գտնելու յուսով, խեղճ Պէյն, որոյ վրայ ծերութեան բեռն արդէն կը ծանրանար, 1879ին բարեփոխեալ եղանակաւ մը վերստին գործադրել ուզեց իւր սահմանադրական ծրագրերը, և Պետական խորհուրդ մը անուանեց, հակառակ Պ. Ռուսդանի խիստ դիտողութեանց։ Մուհամմէտ-էս-Սատըգ կրցածին չափ կ'ընդդիմանար օտար ճնշման։ Յաջորդ տարին, Ֆրանսական ընկերութիւն մը մանր պանդոքներ հանելու մենաշնորհը խնդրեց Պէյէն, որ մերժեց։ Վեց ամիս յետոյ, իրեն վրայ նորէն ճնշում կը բանեցնէին առաւել ուրոյ նպատակի մը համար, որմէ հետ Ֆրանսական գործակատար Պ. Ռուսդան, Իտալիոյ գործակատար Պ. Մաչիոլի նեռամած ձեռնոցը վերցընելով, բացայայտապէս խնդրեց Թունուզի պէյէն որ «ինքզինք Ֆրանսայի հովանաւորութեան ներքեւ դնէ»։ Պէյը քաղաքավարութեամբ պատասխանեց թէ ինք Աստուծոյ հովանաւորութեան և պաշտպանութեան ներքեւ է, և թէ լաւագոյն է իրաց արդի վիճակին պահպանումը։ Ֆրանսական կառավարութիւնն ահա յայնժամ ուրոյնց զրաց զրկել խրատիներու ասպատակ ցեղին դէմ, որոց չարագործութիւնները մինչեւ այն աստիճան ուշադրութիւն չէին դրաւած։ Ֆրանսական քաղաքականութեան նպատակն էր Պէյին անկարողութիւնը նշանակել և տիրանալ Մեծ ճեղրայի կարեւոր հովին։ Պէյն բրաւ ինչ որ կրնար, և իւր եղբօր՝ Սիսի Ալի Պէյի հրամատարութեամբ, որ այժմ իրեն յաջորդած է, փոքրիկ բանակ մը զրկեց խրատիներու դէմ, որք անմիջապէս մերեներու դէմ, որք անմիջապէս ցոյց տուին թէ ճեղայիրի Ֆրանսայեները նեղելու գիտաւ չունին ամենեւին, և խոստացան հնազանդ կենալ ապագային մէջ։ Մինչդեռ Պէյին կառավարութիւնն հանդարտութիւնն ապահովելու կ'աշխատէր, Ֆրանսացւոց յարձակողական ընթացքը դադրացաւ այդ ի բնէ գիւրաբեկելի ժողովուրդ, որոյ պետերն սկսան Թունուզի Պէյին իշխանութիւնն արհամարհել ըսելով թէ զիրենք Ֆրանսացոց վաճառած է, և իրաբրու կրօնասիրութեան կոչում ընելով, զէնք առին իրենց երկիրը պաշտպանելու համար Ֆրանսական բանակին դէմ, որ յայնժամ երեք կողմէ կը յառաջանար մայրաքաղաքին վրայ։ Իտալիոյ մէջ յուզումն յոյժ մեծ էր, և Իտալիոյ և Ֆրանսայի միջեւ յարաբերութիւնք թշնամական երեւոյթ ստացած էին. բայց որովհետեւ Հռոմի կառավարութիւնն ինք եւս Թունուզի վրայ ձեռնձգութեան փորձեր ըրած էր, հղօրագունին իրաւանց առնչ դրելու ծռելէ աւելի բան մը չէր կրնար ընել։

Մուհամմէտ-էս-Սատըգ ունեցած քիչ մը քաջութիւնն ալ կորոյս, և իւր արքունեաց չքեղութիւնն ու անգործութիւնը մոռնալով խորհրդանի «ասուրբ քաղաքոր քաշուելու և Ֆրանսացւոց դէմ կրօնական պատերազմ հրատարակելու համարձակութիւնը պակսեցաւ իրեն։ Շատ մը բողոքագրեր արձակեց, որոց հեղինակը կ'ըսուի թէ Արապիի փաստաբան Պ. Պրօպի Անգլիացին եղած է, որ երբեմն Թունուզի Պէյին խորհրդականն էր։ Բ. Դրան ալ բողոք բարձաւ, բայց Ֆրանսացիք կը յայտարարէին թէ Թունուզի վրայ Բ. Դրան գերիշխանութիւնը չեն ճանչնար. Ֆրանսական բանակը Թունուզի մայրաքաղաքը պաշարեց և Գասր-էս-Սայիտի պալատան մէջ դաշնագիր մը ստորագրել տուաւ Պէյին, որով Ֆրանսայի հովանաւորութիւնը կ'ընդունէր Թունուզի վրայ։ Ասով Մուհամմէտ-էս-Սատըգ իւր իշխանութեան ջնջումն ստորագրեց, թէև յետոյ Թունուզի տիրապետութեան պատճառաւ Ֆրանսացւոց կրած դժուարութիւններն ու վնասներն իրեն թեթեւ մը խիթարութիւն մ'եղած կրնան լինել։ Իւր յաջորդ Սիսի Ալի Պէյ, որ 1817ին ծնած է, Ֆրանսական դաշնակցութեան թշնամի կը նկատուէր միշտ, բայց դէպքերը կրնան փոխած լինել իւր համոզումներ։ Մնաց որ, ինք լոկ անուանական իշխանութիւն մը ժառանգած է։ Լրտպա ճանչցած է Ֆրանսացւոց գործնական տիրապետութիւնը Թունուզի վրայ, և Բարիզի կառավարութեան գլխաւոր գաղափարն մին է այժմ վերակազմել Թունուզի վարչութիւնն, երեւոյթաբար և դատարանները։

Բ. Ֆ.

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳՈՐԾԻՆ

. . . խմբագրապետ.

Ուրախութեամբ կարդացի ձեր երկուքան թերթին մէջ թէ Եւրոպական լրագիր մը «Տաս Լէսոպ Դէ Գրդ էֆ. Շերիֆեանի հնարած երկրագործական մեքենային մանրամասն նկարագրութիւնը հրատարակած է պատուական Մասխէդ քաղելով։ Ա.յսպիսի հրատարակութիւնը մեծապէս կը նպաստեն անշուշտ բարձրացնելու Հայուն պատիւն ու վարկը յաչս արեւմտեան ազգաց։

Երկար տարիներէ ի վեր պատիւ ունիմ ի մօտոյ ճանչնալ զՇերիֆեանն էֆ. Մեր անխոնջ, տենդեղ և արդիւնաւոր դաստիարակներէն մին է նա, և իւր այս փափուկ և կարեւոր պաշտօնը յաջողութեամբ վարած է ի Պոլիս, ի Պարսկաստան, ի Ռուսաստան, Ամերիկա, ուր կը գտնուի այժմ։ և ամենուրեք վարկած է անվրէպ թէ՛ ժողովրդեան լուրջ մտին և թէ՛ իւր համայն աշակերտաց վստահութիւն և սէրը։

Իբրեւ գաւառական դասատու և եղբայր ժիր երկրագործի մը առիթ ունեցած է ականատես ըլլալու երկրագործութեան յետնեալ վիճակին մեր երկրին մէջ ի մասնաւորի առ ի չգոյէ անհրաժեշտ մեքենայից, և իւր միաքը մեքենագիտական բնական հանճարով մը օժտեալ աշխատած է ընդ երկար այս պակաս գէթ մասամբ իւրք լնուլ և այսու նպաստել խեղճ գաւառացւոյն վիճակին բարւոքման։

Իւր հետաքրքրական նամակը բացատրած է արդէն ձեր ընթերցողաց թէ իւր այս աշխատութեանց արդիւնքն եղած է կատարելագործեալ կոչէ մեքենայ մը, որ ըստ ամենայնի պիտի համապատասխանէ մեր երկրագործաց պիտոյից։ Ա.յս մեքենային նախօրինակը պատրաստած էր. որոյ գործողութիւնն ապացոյց իսկ տեսայ երկու ամսոյ չափ յառաջ երբ Ա.տարազար կը գտնուէի։ և մտագիր էր քաղաքս դալ. քիչ առնէն բան մեքենայն պատրաստել։ եթէ անհրաժեշտ միջոցներն չը պակսէին։

Յոյժ փափաքելի է անշուշտ լսել իրմէ թէ ինչ կարգադրութիւններ ըրած է այս մասին և որչափ յաջողութիւն վայելած։

Ա. Մ. Տ. Ց.

Կ. Պոլիս, 4 Նոյ. 1882

ԹՄՐԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԻՖԻՖԻՃԵԱՆ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱ

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒՄ

ԱՐՏՕՆԱՒՈՐ **150,000** ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

5% ՏՈԿՈՍՈՎ

Այս նոր արժեթուղթք՝ Օսմ. ընդհանուր պարտուց տոկոսաց յատկացեալ ծախսոտի, ազի եւ ուրիշ եկամտաներու հաստատութեամբ վճարուելու մասին յատուկ առանձնաշնորհութիւն մը կը վայելեն։

Օսմ. արժեւարց թողուած հաստատները մատակարարող միջազգային յանձնախումբը կը խոստանայ սոյն արտօնաւոր արժեթղթոց յատկացնել եւ Օսմ. Պանքային յանձնել վեց անուղղակի տրոց ամէն վեցամեայ հաստատից առաջին մասը, մինչեւ որ ամբողջանայ այն գումար, որ հարկաւոր է այս նոր արժեթղթոց վեցամեայ տոկոսաց վճարման։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՈԿՈՍ 25 ֆրանք, վեց ամիսն անգամ մը վճարելի, մարտ 13ին եւ սեպտ. 13ին, ի Փարիզ 12 ֆր. 50 սանթիմ, առանց տրոց եւ ծախսուց. ի Լոնտոն 10 շիլին, եւ ի Կ. Պոլիս, 55 ղրուշ ոսկեդրամ։

ԴԼԽԱՎՃԱՐ, ամբողջովին, 24 տարիէն. ի Փարիզ, 500 ֆրանք. ի Լոնտոն, 20 Անգլ. ոսկի եւ ի Կ. Պոլիս 22 Օսմ. լիրա։ Պիտի կատարուի վիճակահանութեանց միջոցաւ, որք ամէն տարւոյ փետր. եւ օգոստ. ամսոց մէջ տեղի պիտի ունենան։

ԳԻՆ Ի ՀՐԱՊԱՐԱԿ ՀԱՆՄԱՆ **445** ՖՐԱՆՔ

Տոկոսը կը սկսի 1882 սեպտ. 13էն։

Պիտի վճարուի,

Ստորագրած պահուն	ֆր.	50
Բաշխման »	»	50
1882 դեկտ. 10 էն 20	»	100
1883 փետր. 10 էն 20	»	100
1883 մարտ 10 էն 20	»	115
Գումար	ֆր.	415

Յաջորդ պայմանաժամերը տարին 5 0/0 զեղչով կանխաւ հատուցանելու արտօնութեամբ։

Բաշխման պահուն ամբողջապէս վճարող ստորագրողներն արժեթուղթ գլուխ 3 ֆր. 50 սանթիմ պարգեւ պիտի ստանան։

25 ֆրանքի տարեկան եկամուտն 6 0/0 էն աւելի տոկոս մը կը ներկայացնէ, եւ եթէ գլխավճարի արժէքն ի հաշիւ առնուի, ամբողջ վճարումն 7 0/0 էն աւելի է։

Վերջնական արժեթուղթք վերջին վճարման պահուն (1883 մարտին) պիտի տրուին, եւ յաջորդ օգոստոս ամսոյ վիճակահանութեան պիտի մասնակցին։

Տոկոսաց կտրօնները եւ վիճակահանութեամբք եղած արժեթուղթերն ոսկեդրամով վճարելի են ի Բարիզ, ի Լոնտոն եւ ի Կ. Պոլիս։

Ա.յժմ ՀԱՐԱՒԱՐՈՒԹԵԱՆ հանուած այն նոր արժեթուղթ նոր էմիսիոնի մը մէջ, և նոր բեռ մը ստիպ լինին կատարուելու։

Ընդհակառակն, այս արժեթուղթք մէկ մասն են այն 371,363 արտօնեալ արժեթղթոց, որք Օսմ. կայսերական Պանքային եւ իւր շահակցաց տրուած են 1881 դեկտ. 20 ի կայսերական խրատով, որ Օսմ. ընդհ. պարտուց տոկոսաց վճարման վերսկսումը կը կանոնաւորէր։

Ա.յդ հրամանագիր ի հրապարակ հանուած արդի արժեթղթոց տոկոսներուն յատկացուցած էր 590,000 Օսմ. լիրայի տարեկան գումար մը, որ ընդհ. պարտուց ամբողջ տոկոսաց յատկացեալ եկամտաներով ապահովեալ է, եւ անոնց տուց ամբողջ տոկոսաց յատկացեալ եկամտաներով ապահովեալ է, եւ անոնց հաստատէն ամենէն առաջ առանձնաշնորհեալ կերպիւ պիտի ստացուի, մինչեւ որ հանդերձ գլխավճարով ամբողջապէս հատուցուին սոյն արժեթուղթք։ (Տես վերոյիշեալ Խրատին 3 եւ 10 յօդուածները։)

Ցիշեալ 371,363 արժեթղթոց մնացեալ մասը պահուած է շահակից հաստատութեանց կողմէ։

Սորոյնքը պիտի բացուի Կ. Պոլիս, Օսմ. կայսերական Պանքային մէջ, Նոյ. 14 Երեքշաբթի օր. ժամ 10 ին ըստ Եւրոպացւոց, և պիտի փակուի նոյն օրն երեկոյեան ժամ 4 ին։

Ստորագրումը միեւնոյն ժամանակ պիտի բացուի ի Լոնտոն եւ ի Բարիզ։

Եթէ որոշուածէն աւելի արժեթուղթք ստորագրուին, համեմատական զեղչում մը պիտի լինի։ Ուշ մնացած վճարմունք տարին 7 0/0 տոկոսի մը պիտի ենթարկին։

Սոյն նոր արժեթղթերը պաշտօնապէս Պորսային մէջ ընդունել տալու համար պէտք եղած գործողութիւնք պիտի կատարուին։

Ա.յժմէն կարելի է նամակի միջոցաւ ալ գրուել սոյն նոր արժեթղթոց, առաջին վճարման գումարն յղելով։

Կ. Պոլիս, 10 Նոյմ. 1882

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՑ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 1 Նոյ.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
(Օսմ ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 5 ամիս, ղրշ	109 3/4 առ.
	Անգլ. լիր
Փարիզ 5 » Ֆր. 25,	առ.
—	Օսմ. լիր

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. Քօնս. դրցուեցաւ	13,15 1/2
բացուեցաւ	13,15
կէս օրին	13.15 1/2
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի	73,25
	Անգլ. լիր
Սուպէթ Ֆէնէրալ 6 0/0	5.15
» Օթօման	4, 8
Կ. Պոլսոյ Պանքան	9,
Գրէտի Ֆէնէրալ 6 0/0 Օսմ. լիր	6, 6
Ֆոնտ 1863 (Մուֆթոն) 6 0/0	Ֆր. —
» 1865 » 6 0/0	75,
» 1869 (Ռենար) 6 0/0	66,
» 1872 (Պօն տու թրէզոր)	23,50
» 1873 (Ռենար) 6 0/0	60,
Ռումէլիի երկաթուղի	54,
Լաւրիոն գ. կա.	190
Թրամուայ (գ. կ.) Օսմ. լիր	355,
Թելեֆոնիա »	1030
Էվրէֆիպ	40

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն)

Անգղիական ոսկի	110 4
Գաղղիական »	87 28
Ռոլ	90 10
Գրիվնի	51 20
Գաւառաց թուղթ (գարիք)	915
» արծաթ (նոր)	90 30
Մէհիտիէի ասարէրութիւն	107 37
Վենետց	124 30
Լեհգնոց	208
Մէջիտիէ	204

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 11 Նոյեմ

Անգղ. քօնս.	102 5/16
Օսմ. »	12 1/8
Ֆոնտ 1865	15
» 1869	13 1/2
» 1871	69 1/2
» 1872	24 1/2
» 1875	12 7/8
» 1877	82 1/2
Ֆոնտ Օթօման	20 3/8
Ռուս. փոխ. 76ի	85
Եգիպտ. միացեալ	68 3/8
» արտօնաւոր	71 7/8
Տէյրա Սանիէ	69
Ֆոխ. Ռուշիլտ	90 7/8
Ֆոնկտագիր փարիզի վրայ	

Փարիզ 11 Նոյեմ.

Գաղղ. քօնս. 3 0/0	114·72,50
» » 5 0/0	80·65,
Օսմ. քօնս.	12·15
Ֆոխ. 1865	Ֆր. 70
» 1869	62
» 1875	59
Օսմ. երկաթուղի	54,50
Ֆոնտ Օթօման	գ. կ. 768.75
Գրէտի Լիոնէ	գ. կ. 612,50
Ռուս. փոխ. 3 0/0 (1877)	—
» » Արեւելեան	90
Իտալ. քօնս.	88,95
Եգիպտ. միացեալ	348.75
Ֆոնկտագիր Լոնտ. վրայ	25,22

Վիէննա 11 Նոյեմ.

Ֆոխ. Լոնտրայի վրայ	119,60
Ռումէլիի երկաթուղի	26,

ԿԷՍ ՕՐ 7,11